

Katolicyzacja reprodukcji, reprodukcja katolicyzmu. Aktywizm i intymność w Polsce od 1930 r. do dziś

Jaka była reakcja katolików w Polsce na ustawę o przerywaniu ciąży z 1956 r.? Co księża i biskupi mówili w kazaniach na temat antykoncepcji w latach 30. XX w. i w Polsce Ludowej? Czym dokładnie jest „naturalne planowanie rodziny” i kiedy zaczęło być propagowane wśród polskich katolików? Czy „rodzić po ludzku” znaczy to samo, co rodzić „po katolicku”? Szukamy odpowiedzi na te pytania, gdyż naszym celem jest zbadanie związków pomiędzy katolicyzmem i reprodukcją w Polsce od lat 30. XX w. do czasów współczesnych. Bazując na metodach i dokonaniach antropologii kulturowej (szczególnie antropologii religii i płci), historii społeczno-kulturowej i historii medycyny chcemy poznać i zrozumieć zarówno katolicki aktywizm obejmujący kwestie reprodukcyjne, jak i praktyki intymne polskich katolików w tej sferze życia.

Interesują nas przede wszystkim trzy obszary katolickiego aktywizmu reprodukcyjnego i praktyk intymnych: antykoncepcja (w kręgach katolickich nazywana „naturalnym planowaniem rodziny”), przerywanie ciąży oraz poród. Dzięki badaniom archiwalnym oraz analizie prasy, publicystyki, a także obserwacji uczestniczącej, wywiadom etnograficznym i historii mówionej zbadamy ciągłość i zmianę w podejściu hierarchii Kościoła katolickiego i jego wiernych do tych istotnych obszarów życia społecznego i prywatnego. Interesować nas będzie m.in. poznanie różnic i podobieństw pomiędzy różnymi grupami katolickich aktywistów i wiernych, m.in. w odniesieniu do antykoncepcji, czy też zrozumienie, jaki był wpływ katolickiego aktywizmu reprodukcyjnego zainicjowanego w czasach PRL na zmiany legislacyjne po 1989 r.

Związek pomiędzy katolicyzmem i reprodukcją, choć niezwykle istotny dla zrozumienia praktyk i aktywności społeczeństwa polskiego w przeszłości i obecnie, nie doczekał się do tej pory systematycznych i pogłębionych badań prowadzonych ani z perspektywy antropologicznej, ani z historycznej. Niewielu badaczy tych tematów przyjmowało oddolną perspektywę, będącą jednym z założeń naszego projektu. Na temat wpływu Kościoła katolickiego na praktyki reprodukcyjne Polek i Polaków istnieje wiele niezwyfikowanych przekonań, a także generalizacji i niczym nie potwierdzonych sądów. Niewiele wiemy przede wszystkim o wpływie Kościoła i katolicyzmu jako doktryny religijnej na rzeczywiste praktyki intymne Polek i Polaków zarówno w przeszłości, jak i współcześnie. Zupełnie niezbadanym tematem jest katolicki aktywizm w sferze tzw. naturalnego porodu, rozwijający się od lat 70. XX w. Badań wymagają także oddolne działania zbiorowe przeciwko przerywaniu ciąży, prowadzone przez katolików w PRL i ich transnarodowy wymiar i ewentualne zagraniczne inspiracje.

Spodziewamy się, że nasze badania przyczynią się do powstania bardziej kompleksowego i pełniejszego obrazu związku pomiędzy katolicyzmem i reprodukcją w Polsce ostatnich dziesięciu lat, pozwalając na zauważenie sprzeczności, ciągłości i zmiany w katolickim aktywizmie i praktykach życia intymnego polskich katolików i katoliczek. Innym efektem projektu będzie wprowadzenie nowych, do tej pory rzadko obecnych tematów zarówno do badań z dziedziny antropologii kulturowej, jak i historii społecznej i kulturowej. Wymiernym rezultatem projektu będą także artykuły naukowe, strona internetowa oraz wystąpienia pokazujące wyniki badań zarówno środowisku naukowemu, jak i szerszej publiczności.